

Nijmegen, 29 oktober 2019

Geacht bestuur van het Radboudumc,

Het Radboudumc heeft een rijke traditie als het gaat om op verschillende manieren de kunsten in huis te halen. Dit heb ik zelf als patiënt beleefd en nu als masterstudent kunsteducatie heb ik mij vanuit die positie hier verder in verdiept. Ik heb gesprekken gevoerd met verschillende specialisten, verpleegkundigen en met de initiatiefnemers van de Blue Zone. Als het om kunstbeleid gaat heb ik hier ook de nodige ervaring mee uit mijn tijd als eigenaar van Wereldkoks (www.ontmoetplanb.nl). Ook in deze organisatie gingen wij regelmatig op uiteenlopende manieren de relatie met de kunsten aan, om verbinding, innovatie en persoonlijke groei te stimuleren. Uiteraard op veel kleinschaliger niveau, hier is voor mij zo wel de kiem gelegd om een heilig geloof in de stimulerende factoren van de kunsten te ontwikkelen.

Radboudumc-neuroloog Bas Bloem betoogt in zijn kerstboodschap in 2018 dat 'Bezuinigen op kunst, slecht is voor de volksgezondheid'. Hij onderbouwt deze stelling door aan te tonen dat kunstenaars veel minder vaak de ziekte van Parkinson krijgen. Dit komt omdat kunstenaars hun creativiteit doorlopend aanspreken, en zo zorgen voor voldoende aanmaak van dopamine in de hersens. Dopamine is essentieel om goed te bewegen en bij een tekort zorgt dit ervoor dat iemands bewegingen verstoord raken en gaat trillen. Maar, dopamine is ook de benzine van de creatieve geest, aldus Bloem. Met deze boodschap zette hij het Radboudumc wereldwijd op de kaart als toonaangevend ziekenhuis op het gebied van innovatie in samenwerking met de kunsten.

Het ziekenhuis erkent verder nadrukkelijk in algemene zin dat 'kunst kan duiden, troosten en de ogen openen'. Om die reden is er veel aandacht voor beeldende hedendaagse kunst in het hele ziekenhuis. Het ziekenhuis heeft door de jaren heen een rijke eigen collectie opgebouwd, waaruit geput kan worden voor exposities in het ziekenhuis. Verder gaat het ziekenhuis ook steeds meer de verbinding en samenwerking aan met kunstenaars die in huis bezig zijn met een kunstwerk en die zich laten voeden door de omgeving, gesprekken aangaan met mensen en de vraagstukken die er spelen. Om vorm te geven aan dit beleid is er een adviesraad Radboud Kunst en Cultuur. Deze adviesraad zorgt voor een programma waarin aansluiting wordt gevonden bij de veranderingen in de zorg en de maatschappij als geheel en de manier waarop hiermee om gegaan kan worden. Bij het Radboudumc gebeurt dit rondom thema's op het gebied van mens en gezondheid, bij de Radboud universiteit ligt het accent op de samenwerking tussen kunst en wetenschap. Dit laatste wordt bijvoorbeeld vormgegeven aan de hand van het programma 'De kunst van kijken en zien'. Dit programma laat geneeskunde studenten ervaren dat zij beter een diagnose kunnen stellen, doordat zij onder andere leren uitzoeken en zo in staat worden gesteld om nieuwe verbanden te leggen.

Onlangs is er in het ziekenhuis de 'Blue Zone' geopend. Via de 'Blue Zone' kunnen patiënten deelnemen aan activiteiten die rust, ontspanning en creativiteit bieden. Dit programma is mede samengesteld met de Lindenberg, huis voor de kunsten in Nijmegen. Patiënten kunnen bijvoorbeeld deelnemen aan teken-, schrijf- en muzieklessen. Het stelt de patiënt in staat om even met wat anders dan ziek zijn bezig te zijn. De rust en ontspanning die dit teweeg brengt, bevordert in veel gevallen het herstelproces. Het stimuleert ook het vermogen om iedere keer weer fris te kijken, ruimte te maken in wat er is, was en komt.

Kunst- en cultuurbeleving zit op verschillende manieren en in diverse verbanden stevig in het dna van het Radboudumc verankerd. Daarvoor wil ik u een groot compliment geven, al jaren biedt u op verschillende manieren aan uw medewerkers en de patiënten de mogelijkheid om de helende werking van de kunsten te beleven. Met de opening van de Blue Zone maakt u een eerste aanzet om patiënten ook actief zelf de kunsten in te zetten en de helende werking te laten beleven. Dit draagt bij aan de ambitie persoonsgerichte zorg te bieden en de patiënt meer eigen regie te geven in het behandelingsplan. Ik ben van mening dat de Blue Zone onmisbaar, zo niet het belangrijkste element in dit beleid is. Zelf iets ervaren en beleven is de beste manier om te doorleven wat het effect op je welzijn is en nodig om open te kunnen staan voor een ander perspectief. De Blue Zone biedt een plek waar dit proces in gang kan worden gezet. De andere kunstuitingen die het ziekenhuis biedt, zullen dan door nog meer mensen gewaardeerd kunnen worden.

In mijn onderzoek start ik vanuit de volgende vraag:

‘Op welke manier draagt de ‘Blue Zone’ bij aan het vermogen van de patiënt om beter om te gaan met het medische traject waar hij/zij zich in bevindt?’

Aan de hand van persoonlijke portretten, vormgegeven vanuit een zelfgekozen vorm hoop ik aan te tonen dat de Blue Zone de rust, ontspanning en creativiteit biedt, die het beoogt. Zodat deze factoren kunnen zorgen voor een groter besef van zelfregie en bijdraagt aan het accepteren van de situatie waarin iemand zich op dat moment begeeft. Mentale weerstand kan zorgen voor belemmering in herstel en is vaak wel wat in patiënten opkomt bij het horen van een medisch traject dat zij moeten ondergaan om te herstellen. Een zekere bereidheid tot overgave aan dit traject is vaak lastig, maar door de mogelijkheid even aan dit traject te ontsnappen door deel te nemen aan de activiteiten van de ‘Blue Zone’ kan de overgave en acceptatie in het hier en nu wat makkelijker worden. Mijn onderzoek zal ook bijdragen aan de ambitie van het ziekenhuis om kunst meer in te zetten om echte ontmoetingen te creëren en om uitwisseling van verhalen vorm te geven. Ik hoop dat mijn onderzoek er aan bijdraagt dat de Blue Zone een vaste plek krijgt in het ziekenhuis.

De psycholoog Mihaly Csikszentmihalyi schrijft in zijn boek ‘Creativiteit’ uit 1999: ‘Creatieve mensen worden veelal gekenmerkt door hun vermogen om zich aan vrijwel elke omstandigheid aan te passen en alles wat op hun weg komt te gebruiken om hun doelen te bereiken.’ Ik denk dat het heel bijzonder is, dat patiënten van het Radboudumc tijdens hun medisch traject in de ‘Blue Zone’ de mogelijkheid wordt geboden om deze creativiteit (meer) vorm te geven en te ontwikkelen. Hopelijk kunnen zij zo beleven dat een negatieve gebeurtenis, zo ook een positieve wending kan krijgen.

Ik wil bedanken dat ik mijn onderzoek in uw huis kan uitvoeren en dat ik op deze manier een bijdrage kan leveren aan de bestending van de Blue Zone. Ik ben zelf patiënt geweest in uw ziekenhuis en heb zelf doorleefd wat de kunsten en creativiteit voor mij betekend heeft in deze periode. Verder heb ik een rotsvast geloof in de verbindende en versterkende werking van de kunsten en de rol die zij hierin kan innemen in de maatschappij. Mijn droom is dat de kunsten ook niet alleen in de medische wereld een prominentere plek krijgt en haar werking kan ten toon spreiden, maar dat kunst in elk denkbaar domein de gelegenheid krijgt om haar ware kracht en pracht te laten zien, horen en beleven!

Hartelijke groet, Debora Heijne